

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
CZWARTA SEKCJA

SPRAWA FOJCIK przeciwko POLSCE¹

(SKARGA nr 57670/00)

WYROK – 21 września 2004 r.

W sprawie Fojcik przeciw Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba
składająca się z następujących sędziów:

Sir Nicolas BRATZA, *przewodniczący*,

Pani V. STRÁŽNICKÁ,

Pan J. CASADEVALL,

Pan R. MARUSTE,

Pan L. GARLICKI,

Pani E. FURA-SANDSTRÖM

Pani L. MIJOVIĆ *sędziowie*,

oraz Pan M. O'BOYLE, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym 31 sierpnia 2004 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 57670/00) wniesionej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatelkę polską, panią Hildegardę Fojcik („skarżąca”), 27 sierpnia 1999 r.

2. Skarżąca zmarła 25 września 2002 r., a 30 maja 2003 r. córka skarżącej, pani Stanisława Fojcik, poinformowała Trybunał, iż chciałaby podtrzymać skargę. W liście z 14 listopada 2003 r. oraz w swym pisemnym stanowisku z 7 stycznia 2004 r. Rząd sprzeciwił się temu.

¹ Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi w artykule 44 § 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

3. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego pełnomocnika, pana J. Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

4. 9 października 2003 r. przewodniczący Czwartej Sekcji podjął decyzję o zakomunikowaniu Rządowi skargi dotyczącej długości postępowania. Na podstawie artykułu 29 § 3 Konwencji zdecydował, że przedmiot skargi zostanie rozpatrzony równocześnie z kryterium dopuszczalności skargi.

FAKTY

5. Skarżąca urodziła się w 1925 r. i mieszkała w Jankowicach, Polska.

A. Fakty przed 1 maja 1993 r.

6. 6 lutego 1973 r. skarżąca wniosła do Okręgowej Komisji do spraw Szkód Górniczych w Gliwicach wniosek o odszkodowanie za szkodę, jakiej doznała jej nieruchomość i sad. Sprawa została skierowana przeciwko Rybnickiej Spółce Węglowej „Chwałowice”.

7. Pomiędzy 20 września 1982 r. i 21 października 1991 r. skarżąca pięciokrotnie składała podobne wnioski.

8. 15 stycznia 1990 r. Okręgowa Komisja do spraw Szkód Górniczych rozpatrzyła jeden z jej wniosków. Został on częściowo uwzględniony i skarżącej zasądzono odszkodowanie.

9. Na skutek odwołania skarżącej 12 listopada 1991 r. Okręgowa Komisja do spraw Szkód Górniczych zmieniła swoje orzeczenie.

10. Skarżąca odwołała się od powyższego orzeczenia. Podnosiła, między innymi, że Komisja nie rozpatrzyła jej czterech wniosków wniesionych w latach 1982, 1983, 1984 i w 1988.

11. 30 września 1992 r. Odwoławcza Komisja do spraw Szkód Górniczych uchyliła zaskarżone orzeczenie i przekazała sprawę do ponownego rozpatrzenia przez Komisję Okręgową. Nakazała Komisji rozpatrzenie wszystkich wniosków o odszkodowanie wniesionych przez skarżącą w latach 1973 - 1991.

12. 24 marca 1993 r. Okręgowa Komisja do spraw Szkód Górniczych wydała orzeczenie. Skarżąca odwołała się od niego.

B. Fakty po 1 maja 1993 r.

13. 2 września 1994 r. weszło w życie nowe prawo, które przewidywało właściwość sądów cywilnych w rozpatrywaniu wniosków o odszkodowanie za szkody górnicze i likwidowało Komisje do spraw Szkód Górniczych (*Ustawa z 4 lutego 1994 r., Prawo geologiczne i górnicze*).

14. Zgodnie z powyższym, sprawa skarżącej została przekazana do Sądu Rejonowego w Rybniku, który 24 stycznia 1995 r. postanowił, iż sądem właściwym do rozpatrzenia tej sprawy będzie Sąd Wojewódzki w Katowicach.

15. 5 kwietnia 1995 r. sąd przeprowadził rozprawę.

16. Pomiędzy 7 czerwca 1995 r. i 4 kwietnia 1996 r. postępowanie było zawieszono, ponieważ pełnomocnik skarżącej nie sprecyzował jej roszczeń.

17. Następnie sąd pierwszej instancji zarządził sporządzenie opinii przez biegłego.

18. 19 listopada 1996 r. biegły przedłożył swoją opinię sądowi.

19. 20 grudnia 1996 r. sąd pierwszej instancji przeprowadził drugą rozprawę, podczas której przesłuchał biegłego. Następnie sąd postanowił o przygotowaniu kolejnej opinii przez biegłego.

20. 21 stycznia 1997 r. skarżąca złożyła wniosek o wyłączenie sędziego, na tej podstawie, iż jako były członek Okręgowej Komisji do spraw Szkód Górniczych wydawał orzeczenia w jej sprawie.

21. 28 marca 1997 r. Sąd Wojewódzki w Katowicach oddalił wniosek o wyłączenie sędziego.

22. 28 maja 1997 r. Sąd Wojewódzki w Katowicach przeprowadził rozprawę i 4 czerwca 1997 r. wydał wyrok. Częściowo uwzględnił powództwo skarżącej i zasądził jej odszkodowanie za szkody, jakie poniosła pomiędzy 1972 a 1996 r.

23. 17 lipca 1997 r. skarżąca wniosła apelację od tego wyroku.

24. 20 stycznia 1998 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach przeprowadził rozprawę i 29 stycznia 1998 r. uchylił zaskarżony wyrok w części i przekazał tę część do Sądu Wojewódzkiego. Sąd odwoławczy utrzymał w mocy pozostałą część wyroku.

25. 11 marca 1998 r. skarżąca wniosła kasację od tego wyroku do Sądu Najwyższego.

26. Na rozprawie przeprowadzonej 22 kwietnia 1999 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację skarżącej.

27. Na skutek przekazania do ponownego rozpatrzenia części sprawy Sąd Okręgowy w Katowicach wyznaczył rozprawę na 22 grudnia 1999 r. Rozprawa ta została odroczone. Następnie sąd zarządził sporządzenie opinii przez biegłego.

28. 15 marca 2000 r. Sąd Okręgowy w Katowicach przeprowadził rozprawę, na której wydał wyrok.

29. Skarżąca wniosła apelację od tego wyroku.

30. 4 sierpnia 2000 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach przeprowadził rozprawę i wydał wyrok. Sąd odwoławczy uznał, że sąd pierwszej instancji nie poinformował skarżącej i jej przedstawiciela o rozprawach. W rezultacie sąd uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę do sądu pierwszej instancji.

31. 13 grudnia 2000 r. odbyła się rozprawa.

32. 1 lutego 2001 r. sąd zarządził sporządzenie kolejnej opinii przez biegłego. Następnie, kilkakrotnie, sąd wzywał biegłego do ukończenia sporządzania opinii.

33. 23 listopada 2001 r. ekspert przedłożył swoją opinię sądowi. Obie strony zakwestionowały tę opinię.

34. 25 stycznia, 19 kwietnia, 24 maja i 13 grudnia 2002 r. sąd przeprowadził rozprawę. Zarządził sporządzenie kilku nowych opinii biegłych.

35. 20 grudnia 2002 r. Sąd Okręgowy w Katowicach wydał wyrok. Sąd częściowo uznał powództwo skarżącej.

36. 8 lutego 2003 r. skarżąca wniosła apelację od tego wyroku.

37. 9 października 2003 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach przeprowadził rozprawę i wydał wyrok. Sąd odwoławczy uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia sądowi pierwszej instancji.

38. Postępowanie nadal się toczy przed Sądem Okręgowym w Katowicach.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI Z POWODU DŁUGOŚCI POSTĘPOWANIA

39. Skarżąca skarżyła się, że długość postępowania była niezgodna z wymogiem „rozsądnego terminu” przewidzianym w artykule 6 § 1 Konwencji, który

w omawianym zakresie brzmi następująco:

„Każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd...przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym.”

40. Rząd zakwestionował ten argument.

41. Okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się nie w lutym 1973 r., kiedy to skarżąca wszczęła postępowanie, ale 1 maja 1993 r., kiedy to weszła w życie deklaracja, w której Polska uznała prawo do skargi indywidualnej. Postępowanie nadal się toczy (zobacz pkt 6 i 38 powyżej).

Z czego wynika, że postępowanie trwało ponad trzydzieści jeden lat, z czego jedenaście lat i dwa miesiące podlegają rozpatrzeniu przez Trybunał.

42. W ocenie rozsądnej długości postępowania Trybunał weźmie pod uwagę stan postępowania sprzed 1 maja 1993 r.

A. Dopuszczalność

43. Rząd przedkładał, że skarga powinna być uznana za niezgodną *ratione personae* z Konwencją i skreślona z listy spraw. Rząd był zdania, że córka skarżącej nie może domagać się uznania za stronę w postępowaniu przed Trybunałem, czy też za bezpośrednią lub pośrednią ofiarę naruszenia Konwencji.

44. Córka skarżącej argumentowała, że była jej jedyną spadkobierczynią i dlatego chciała podtrzymać skargę wniesioną przez matkę. Dalej córka skarżącej przedkładała, że reprezentowała matkę w postępowaniu krajowym i pomagała jej w postępowaniu przed Trybunałem.

45. W świetle własnego orzecznictwa (zobacz *X przeciw Francji*, wyrok z 31 marca 1992 r., Seria A nr 234-C, str. 89, § 26), Trybunał uznaje, iż jako spadkobierczyni zmarłej, córka ma wystarczający interes usprawiedliwiający kontynuowanie rozpoznawania sprawy.

46. Zgodnie z powyższym Trybunał odrzuca wstępny sprzeciw Rządu. Dalej zauważa, że niniejsza skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 35 § 3 Konwencji oraz że nie jest niedopuszczalna na jakiegokolwiek innej podstawie. Dlatego też Trybunał uznaje ją za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

47. Strony wymieniały poglądy na temat różnych kryteriów, jakie stosuje Trybunał w takich sprawach, takie jak dokładny okres podlegający rozpatrzeniu, stopień skomplikowania sprawy, postępowanie stron itd. Jednakże Trybunał zauważa, że jego orzecznictwo jest oparte na fundamentalnej zasadzie, że rozsądna długość postępowania jest określana przez odniesienie do szczególnych okoliczności danej sprawy. W tym przypadku okoliczności wymagają całościowej oceny. Trybunał nie uważa za konieczne rozważanie tej kwestii w sposób drobiazgowy (zobacz, między innymi, *Obermeier przeciw Austrii*, wyrok z 28 czerwca 1990 r., Seria A, nr 179, strony 23-24, § 72; *Mianowski przeciw Polsce*, nr 42083/98, § 46, z 16 grudnia 2003 r.).

48. Trybunał uważa, że przedmiot sprawy jest w pewnym stopniu skomplikowany, ponieważ fakty sprawy musiały zostać ocenione na podstawie opinii biegłych. Jednakże zauważa, że po ponad trzydziestu jeden latach od rozpoczęcia postępowania nadal się toczy i nie było końcowego orzeczenia. Taka nadmierna zwłoka w rozstrzygnięciu sprawy nie może być usprawiedliwiona przez jej skomplikowanie, ani przez postępowanie skarżącej, która korzystała ze swoich uprawnień procesowych, poprzez między innymi kwestionowanie opinii biegłych. W rezultacie, biorąc pod uwagę stan postępowania 1 maja 1993 r., Trybunał nie może uznać za rozsądny upływ następujących ponad jedenastu lat.

Zatem nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ART. 6 § 1 KONWENCJI Z POWODU NIERZETELNOŚCI POSTĘPOWANIA

49. Skarżąca dalej przedkładała, iż jej proces nie był rzetelny z tego powodu, że sędzia Sądu Okręgowego nie był bezstronny. Skarżyła się także, iż kwota odszkodowania zasądzana na jej rzecz przez sądy krajowe była za mała.

50. Trybunał uważa, że skoro postępowanie, którego sprawa dotyczy nadal się toczy przed sądami krajowymi, to niniejsza skarga jest przedwczesna.

51. Z powyższego wynika, że skarga jest oczywiście bezzasadna i musi zostać odrzucona zgodnie z art. 35 § 3 i 4 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

52. Artykuł 41 Konwencji przewiduje:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

53. Skarżąca domagała się kwoty 367 194,37 złotych polskich z tytułu szkody majątkowej i 400 000 złotych polskich z tytułu szkody niemajątkowej.

54. Rząd zwrócił się do Trybunału o taki wyrok, w którym samo stwierdzenie naruszenia stanowiłoby wystarczające zadośćuczynienie, albo o zasądzenie zadośćuczynienia na podstawie orzecznictwa Trybunału w podobnych sprawach

i biorąc pod uwagę krajowe warunki ekonomiczne.

55. W odniesieniu do szkody majątkowej wniosek Trybunału na podstawie zebranego materiału dowodowego jest taki, że skarżąca nie udowodniła, że szkoda majątkowa, na którą się powoływała, została spowodowana nadmierną długością zaskarżonego postępowania. W konsekwencji brak jest usprawiedliwienia dla zasądzenia jej jakiegokolwiek kwoty na tej podstawie (zobacz *mutatis mutandis*, *Kudła przeciw Polsce* [GC], nr 30210/96, § 164, ECHR 2000-XI).

56. Z drugiej strony Trybunał uważa, że skarżąca doznała szkody o charakterze niemajątkowym takiej, jak stres i frustracja wynikająca z nadmiernej długości postępowania. Zatem Trybunał uważa, że w szczególnych okolicznościach niniejszej sprawy, decydując na zasadzie słuszności, należy zasądzić na rzecz skarżącej kwotę 10 000 euro z tytułu szkody niemajątkowej.

B. Odsetki z tytułu zwłoki

57. Trybunał uważa za odpowiednie, że odsetki z tytułu zwłoki powinny być ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę dotyczącą długości postępowania za dopuszczalną, a resztę skargi za niedopuszczalną;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji z powodu długości postępowania;
3. *Uznaje, że*
 - (a) pozwane państwo ma wypłacić skarżącej, w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 § 2, 10 000 euro (dziesięć tysięcy euro) z tytułu szkody niemajątkowej, przeliczone na polskie złote według kursu z dnia realizacji wyroku plus jakikolwiek podatek, jaki może być pobrany;
 - (b) od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty zwykłe odsetki będą płatne od powyższej kwoty według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część żądania skarżącej dotyczącą słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono na piśmie 21 września 2004 r., zgodnie z art. 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancierz Sekcji

Nicolas BRATZA
Przewodniczący